

Ramsö

-den lilla ön
med de stora
varven

På en liten ö i Stockholms innerskärgård har min familj sitt fritidshus. Ramsö ligger en bit utan för Vaxholm, en ungefärlig timmes resväg från Stockholms innerstad med bil och båt. Här har jag spenderat alla mina sommarlov och även i vuxen ålder är en sommar inte en sommar utan ett besök på Ramsö. Ramsö är fornsvenska och sägs komma av rams som i ramsvart vilket betyder korpsvart. Det skall då peka på att Ramsö är mörkare än omgivande öar men jag kan då inte se någon större skillnad. Kanske kommer rams i stället från örten rams som gör mjölken besk om korna betar av den. Några kor finns det inte kvar på Ramsö så vi kan inte få några vetenskapliga bevis på det heller.

Den lilla ön

Ramsö är en liten ö ca 3 km² stor i landyta. Liksom resten av Stockholms regionen är Ramsö en del av ett sprickdalslandskap. Bergrunden består av urgraniter och jordtäcket där det finns något är tunt och osammanhängande och består till stora delar av lera med ett tunt lager morän längst ned mot berget. Det är ca 6600 år sedan Ramsö steg upp ur havet, nedtyngd och nedslipad av inlandsisen. Ön stiger

fortfarande. Ramsöholm som så sent som på 1700-talet var avskild från Ramsö sitter nu ihop med resten av ön, strömmen där emellan har grundats upp och försvunnit.

Stränderna är branta och bergiga, endast i vikarna är landskapet flackare. Det är här man finner den jordbruksmark som en gång brukades. Vägsystemet följer strandkanten och bebyggelsen klättrar på den branta och bergiga stranden. Vegetationen består av barrskog i de högre partierna, ek i backarna, vass och al i vikarna och på ängarna slån, nyponros och vildapel.

Ramsöbergsbadplats med strömmen i bakgrunden.

Ramsös historia

Bönder och jägare

Ramsö omnämns i medeltida urkunder år 1322. Till Ramsö hörde då även Skogsö, Hästholmen, Getholmen, Björnholmen, Fårholmen och Knutsholmarna. Ramsö och Ramsöholm (då kallad Fäholmen) var förbundna med en bro. Under 1600-talets början fanns det 10-15 bofasta. Enligt en uppgift från 1637 hade man då 12 st dragare; kvigor och kor samt 15 st får och getter på ön. Hästar fraktades in med roddfärja för plöjning, harvning och sådd. När korna skulle till bete så simmade de efter mjölkerskerna som rodde över till

Skogsö där betet fanns. På Skogsö fanns även lador för säd och hö som skördades där och sedan transporterades över på isen vintertid. Förutom åkerbruk livnärde sig bönderna på jakt och fiske. Bland annat jagade man fågel; knipa och skrak. I Hemviken på öns norra sida fanns båt och fiskebryggor. Man rodde eller seglade in till Stockholm med sina produkter och sålde dem där.

Industrialisering och sommargäster

År 1815 infördes byordning som innehöll föreskrifter rörande vägar, gärdesgårdar, grindar, genomfart genom äng, trädgårdar, skog och fiskevatten m.m. År 1839 var ångbåtsförbindelse från Stockholm till OskarsFredriksborg (Rindö) ordnad vissa dagar och 1851 började ångbåtslupen Aeigir gå dagliga turer. Den ökade trafiken gjorde skärgården mer lätt tillgänglig för sommargäster. De första sommarvillorna anlades i Ramsösund, 1890 fanns 10 sommargäster på ön. 1912 såldes 53 st tomter av Fru Anna Pettersson och 1930 fanns ca 100 sommargäster på ön.

Varven

Ramsövarvet

Omkring 1900 byggdes ett varv på Båtudden, där Ramsövarvet nu ligger. Varvet ägdes av Reservator som fram till 1910 byggde ett 30-tal s.k. Petterssonbåtar på varvet, för att sedan gå i konkurs.

1915 startades Waxholmsvarvet i de gamla lokalerna, varvet byggde båtar upptill 2700 ton och hade eget elverk, smedja, sågverk och tegelbruk. Genom varvets tillkomst installerades telefonväxel 1917. Varvet köpte mark och lät anlägga en- och flerfamiljshus. Även egnahemsområdet kom till under denna tid. När varvet var som störst hade det 200 anställda, det togs ur drift 1921.

På 1930-talet togs lokalerna över av ytterligare ett företag och döptes då om till Ramsövarvet. Under krigsåren hyrde varvet ut skeppare, fartyg och pråmar till kronan.

Abrahamsson och Börjessons varv

1917 byggdes ett varv mot Tynningösundet, det fick namnet

Abrahamsson och Börjessons varv. Här byggdes många stora fina segelbåtar och motorkryssare så som Wi, R8, R6, R5 och

Egna hemsområdet med det gamla kolonihuset snett upp till vänster.

guldpokalvinnaren May-be (R6:a). Under krigstiden byggdes här minsvepare och fiskebåtar.

Affär och post

På Ramsö har det funnits 2 st affärer en kooperativ affär som hörde ihop med Vaxholmsvarvet och en privatägd affär som lades ned 1970. Mellan 1930 och 1960 hade Ramsö ett eget postombud.

Ramsö fastighetsägarförening

1927 bildades Ramsöfastighetsägare förening, öborna hade många problem.

Strandpromenaden med sitt nuvarande utseende.

Bryggan vid Ramsösund var i dåligt skick, allmän väg saknades, vägen ifrån ångbåtsbryggan var brant och bestod delvis av smal stig och delvis av trappa och strandpromenaden var i uselt skick. Föreningen ombesörjde iordningställande av en brygga och man sprängde bort sten ifrån strandpromenaden och gav den sitt

De före detta åkrarna på Ramsöberg är numera vildvuxen ångsmark. Slån i förgrunden, en vildapel i mitt i bilden och ekbackar i bakgrunden.

nuvarande utseende.

Den siste bonden

I början av 1960-talet sålde Lage Eriksson som var den sista jordbrukaren på ön den nordöstra delen av Ramsö. Området styckades upp till 50 tomter och en ångbåtsbrygga anlades. 1964 bildades Ramsöbergs fastighetsägareförening.

Ramsö idag

Idag finns det ett 50 tal permanentboende och ett par hundra fritidsboende på Ramsö. De flesta pendlar till städerna för att arbeta. Det finns ingen affär, post eller annan service på ön. Man får göra sina ärenden i Vaxholm. Vaxholms kommun ser helst att fördelningen mellan fast och fritidsboende bibehålls och försöker därför begränsa möjligheterna att bygga om sitt fritidsboende till permanent boende. Det

Pepparkakshuset som var med på Stockholmsutställningen 1897 är beläget bakom Abrhamsson och Börjessonsvarv ut mot Tynningösundet. När det ställdes ut var det brunt med gröna knutar och saknade verandan som nu är påbyggd.

finns inte heller någon bilfärja till Ramsö och ön är därför helt befriad från bilar. Motortrafiken på land består i stort sett av fyrhjulingar, flakmopeder och någon enstaka traktor.

1977 gjordes en inventering av kulturhistoriskt intressant bebyggelse och man bedömde bebyggelsen på Ramsö vara av riksintresse. "Inseglingen mot Stockholm med sin speciella sekelskifteskaraktär som är av riksintresse, har redovisats på Tynningö och Ramsö med krav på bevarande av miljön." står det att läsa i kommunens översiktsplan, vad som egentligen gjorts för att bevara miljön är dock mera dunkelt.

Text och foto: Annika Lundwall
Källor:

Ramsö historia, Dagmar Hävermark,
Ramsö Fastighetsägareförening 1986
Vaxholmskommun, www.vaxholm.se
Wikipedia,sv.wikipedia.org
Intervju med Elsegerd Wikholm
Karta från Besökskartan.se

